

Ronneby kommuns översiktsplan 2045

Prövning av barns bästa

Upprättad av Ronneby kommun 2023-12-21.

Aktualitetsgranskad inför granskning 2025-02-12.

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Bakgrund	1
1.2 Syfte och mål	2
1.3 Avgränsning	2
1.4 Definitioner	2
2. Barns bästa	3
3. Rutin för barnrättsbaserade beslut	3
4. Barn i översiktsplaneringen	4
5. Prövning av barns bästa av Översiktsplan Ronneby 2045	4
5.1 Boende och vardagsliv	5
5.2 Trygghet och tillgänglighet	8
5.3 Miljö och hälsa	9
6. Sammanfattning av konsekvenser	11
7. Rekommendationer till fortsatta planeringsprocesser, vid genomförande och förvaltning	12

Prövning av barns bästa

Upprättad av Ronneby kommun 2023-12-21.

Aktualitetsgranskad inför granskning 2025-02-12.

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Under våren 2022 påbörjades arbetet med att ta fram en ny översiktsplan för Ronneby kommun. Beslutet om en ny översiktsplan grundar sig bland annat i behovet om mer utpekad mark för verksamheter och bostäder. Sedan kommunens gällande översiktsplan Ronneby 2035 antogs 2018 har FN:s barnkonvention blivit lag och barnrättsperspektivet är en viktig del att integrera i den kommuntäckande fysiska planeringen.

Översiktsplanen är vägledande för efterföljande planering och prövning och har därmed möjlighet att skapa goda förutsättningar för barns livsmiljöer. I översiktsplaneringen handlar barns rättigheter bland annat om att ge tillräckligt utrymme i den fysiska miljön för barns intressen och behov och

att barn ska få komma till tals. Även förutsättningarna för barns och ungas självständiga mobilitet är en angelägen fråga i översiktsplaneringen.

För att säkerställa att hänsyn tas till barns rättigheter och att barnens behov inte åsidosätts vid planering och genomförande av översiktsplanen har en prövning av barnens bästa genomförts.

1.2 Syfte och mål

Syftet med prövningen av barns bästa är att granska pågående planprocess och inhämta relevant information för att utifrån en helhetsbedömning kunna fatta bästa möjliga beslut och göra ställningstaganden som kan leda till att barnrättsperspektivet genomsyrar efterföljande processer.

Målet med prövningen är att levandegöra barnrättsperspektivet i den fysiska planeringen och få en stringens från den övergripande kommunala målformuleringen om barn och ungas behov till det faktiska genomförandet.

1.3 Avgränsning

Analysen avgränsas inom kommunens geografiska gräns och till frågor som översiktsplanen kan påverka och förändra.

1.4 Definitioner

Barn – som barn räknas varje människa under 18 år.

Barnrättsperspektiv - innebär att varje enskilt barn är bärare av mänskliga rättigheter som ska erkännas, respekteras och tillgodoses. Det är alltid den vuxne som har skyldighet att anta ett barnrättsperspektiv för att säkerställa att barnets rättigheter tillgodoses.

Barnperspektiv - innebär vuxenvärldens synsätt på hur barns intressen och behov ska tas tillvara på bästa sätt.

Barnets perspektiv - innebär hur det enskilda barnet uppfattar sitt eget liv och sin omvärld. Ett barns perspektiv kan bli synligt genom att barnet själv får komma till tals och uttrycka sin åsikt i frågor som berör det.

2. Barns bästa

Sedan den 1 januari 2020 gäller barnkonventionen som svensk lag. Det innebär att konventionen inte bara är ett perspektiv som ska beaktas utan att det är en lag som ska följas. En av de bärande principerna i barnkonventionen - artikel 3, uttrycker att barnets bästa ska prövas och beaktas i alla frågor som rör barn. Det gäller för det enskilda barnet, barn som grupp och gruppen barn.

Enligt barnkonventionen är varje människa yngre än 18 år ett barn och enligt barnkonventionen ska barn ses som självständiga individer. De ska ha möjlighet att medverka i samhällsutvecklingen och få sina behov uppfyllda. Fyra av barnkonventionens 54 artiklar är vägledande för hur helheten ska tolkas och brukar kallas för barnkonventionens grundprinciper. Dessa fyra grundprinciper är:

- Artikel 2: barns lika värde.
- Artikel 3: barnets bästa.
- Artikel 6: rätt till liv och utveckling.
- Artikel 12: rätt att uttrycka åsikter och få dem respekterade

3. Rutin för barnrättsbaserade beslut

Ronneby kommun har sedan 2021 en rutin för barnrättsbaserade beslutsunderlag. Denna är tänkt att tillämpas inom hela kommunkoncernen och syftar till att säkerställa att beslut som rör barn föregås av en bedömning om barns rättigheter tillvaratagits i enlighet med barnkonventionen. I denna finns en checklista för barns bästa samt en mall för barnkonsekvensanalys. Då översiktsplanen har stor påverkan på barns livsmiljöer och skapar förutsättningar för strukturer som

kan komma att gälla för lång tid framåt är en prövning av barns bästa en relevant metod för att bedöma barnens bästa.

4. Barn i översiktsplaneringen

De barn och unga som växer upp i Ronneby idag är viktiga för Ronnebys framtid. I arbetet med en översiktsplan som tar sikte på år 2045 har vi både denna och kommande generationer barn och unga att planera för och tillsammans med.

Barns intressen skiljer sig åt i olika åldrar. Närmiljön är ofta viktig för det yngre barnet medan äldre barn får och kan röra sig längre från hemmet och aktiviteter och mötesplatser blir mer viktiga. Andra parametrar så som kön, funktionsvariation och socioekonomiska förhållanden påverkar också barnens förutsättningar.

I översiktsplaneringen handlar barns rättigheter bland annat om att ge tillräckligt utrymme i den fysiska miljön för barns intressen och behov och att barn ska få komma till tals. Även förutsättningarna för barns och ungas självständiga mobilitet är en angelägen fråga i översiktsplaneringen.

Det finns ett stort värde att översiktsplaneringen lägger grunden för hur barnrättsperspektivet ska beaktas i efterföljande delar av samhällsbyggnadsprocessen där barn påverkas direkt eller indirekt.

5. Prövning av barns bästa av Översiktsplan Ronneby 2045

Planinstrumentet översiktsplan är vägledande och inte juridiskt bindande. Förslaget är övergripande och generellt för hela kommunen, detta gör att en prövning av barns bästa hålls på en relativt generell nivå med rekommendationer till översiktsplanens utformning samt genomförandet av den.

Översiktsplanen påverkar i huvudsak barns livsmiljöer och levnadsvillkor på ett generellt plan som en målgrupp av flera.

Vissa delar av översiktsplanen bedöms dock påverka barn specifikt. I dessa delar bedöms barns bästa specifikt.

Prövningen av barns bästa är fokuserad till del 4 Mark- och vattenanvändning, men även delar av del 3 ingår. Temaområden som anses relevanta att analysera och som har bäring på barn och ungas behov är:

- **Boende och vardagsliv**

Utvärdera planförslaget utifrån placering, utformning och exploatering av bostadsutbud, närmiljön, fritid, lek, rekreation, skola, förskola, fritidsgårdar, grönområden.

- **Trygghet och tillgänglighet**

Utvärdera planförslaget utifrån placering, utformning och exploatering av stråk, trafik, offentliga platser, kommunikationer och målpunkter för barn och rörelsen där emellan.

- **Miljö och hälsa**

Utvärdera planförslaget utifrån placering, utformning och exploatering av buller, luft, klimat (värme), föroreningar och ljus.

5.1 Boende och vardagsliv

Bostadsutbud

Barn och unga är i större utsträckning än vuxna beroende av sin närmiljö. Detta gör till exempel utformning av bostaden och dess närmiljö till något som har betydelse och påverkan på barns framtida livschanser. Viktiga samhällsfunktioner i barns och ungas uppväxtmiljö, så som jämlik tillgång till en god bostad, skola, vård och goda utemiljöer, påverkar deras chanser till utveckling och ett hälsosamt liv (Boverket).

Segregation påverkar barns och ungas mående och möjlighet till utveckling. För att kunna erbjuda barn och unga jämlika

livschanser är det därför angeläget att också genom fysisk planering och stadsutveckling bidra till att utveckla samhället och motverka negativa konsekvenser av segregation. Genom att satsa extra resurser i de områden där behoven är som störst finns möjlighet att skapa mer jämlika uppväxtmiljöer för barn. Det kan till exempel handla om att berika de offentliga rummen och ha en mer aktiv förvaltning av boende och skolmiljöer. Skillnader mellan barns livsmiljöer har ökat de senaste årtiondena nationellt och lokalt i Ronneby. Hur den byggda miljön utformas kan ha betydelse för att bryta nedåtgående trender.

Effekt och konsekvenser

- Översiktsplanen markerar att framtida bostadsbebyggelse ska vara blandad och med varierade upplåtelseformer, vilket främjar jämlika livschanser för barn i Ronneby kommun.
- För områden i Ronneby tätort (västra staden) med socioekonomiska utmaningar förslås komplettering av bostadstyper, service och grönområden för att främja attraktivitet och social inkludering. Inriktningen bedöms positivt för att främja jämlika livschanser för de barn och unga som har störst behov. Motsatt bedöms det som en risk för barns jämlika uppväxtvillkor i Ronneby kommun om hänsyn inte tas till socioekonomiskt utsatta områdens karaktär och utmaningar vid framtida planering och exploatering. Enligt Segregationsbarometer finns det områden i Ronneby tätort med socioekonomiska utmaningar (Boverket segregationsbarometern)

Skola, förskola och fritidsgårdar

Förskola och skola är centrala för barns utveckling och har en viktig utjämnande effekt på barns olika livschanser (SOU 2020:46). Förskola och skola är de platser där barn för första gången möter samhället på egen hand och utvecklar egna sociala relationer. Bra lokaler med god inom- och utomhusmiljö har stor betydelse för barns skolgång (Boverket)

Effekt och konsekvenser

- Bevarandet och tillskapande av förskola och skola lyfts fram generellt som en viktig samhällsservice. Vid eventuell sammanläggning, nedläggning eller byggnation av förskola/skola rekommenderas en fördjupad prövning av barns bästa.
- Bostadsutveckling och attraktiva livsmiljöer är viktiga nyckelfaktorer för att säkerställa servicenivån av förskola och skola på kommunens orter.
- Placering av nya förskolor och skolor i förhållande till bostäder blir viktigt att analysera med utgångspunkt i barns tillgänglighet, mobilitet och trygghet. Tex i Listerby och Johannishus.
- Mötesplats för äldre ungdomar i centrala Ronneby efterfrågas av målgruppen via flertalet genomförda dialoger och enkäter. Vikten av denna målpunkt, dess placering och funktion bedöms viktig att ta med i framtida stadsutveckling.

Fritid, lek och rekreation

Samhällsplanering som har fokus på barns och ungas rättigheter är en nyckelfaktor för att barn och unga ska ges förutsättningar för rörelse i vardagslivet. Offentliga miljöer, vägen till och från skola, närhet och möjlighet till föreningsliv och natur är viktiga aspekter för en jämlik tillgång till utevistelse och fysisk aktivitet oavsett var ett barn bor. Hur, och på vilket sätt en viss yta utformas påverkar även vem som kommer att vistas där.

Lek är viktig för barns utveckling under hela uppväxten, den är lustfylld och självbelönande. Leken i barns vardag utvecklar både deras fysik och tränar deras sociala kompetens, men kan också ge möjlighet till mental återhämtning och ökat välbefinnande där den fysiska miljön tillåter detta.

Natur- och grönområden har en positiv inverkan på barns utveckling. Barn har svårt att själva välja vilka miljöer de vistas i, och de påverkas i hög grad av familjens livsvillkor och levnadsvanor. Den fysiska miljön spelar en stor roll för att skapa goda förutsättningar för hälsosamma levnadsvanor, och

begränsningar av utemiljöer för barn kan i ett längre perspektiv leda till flera riskfaktorer för deras hälsa och välbefinnande.

Effekt och konsekvenser

- I översiktsplanen finns inriktning att verka för 3-30-300 vid exploatering och inom befintliga områden, vilket främjar barns tillgång till natur- och grönområden.
- I utpekade serviceorter tas naturområden i anspråk för bostadsbebyggelse. Viktiga livsmiljöer för lek och rekreation för barn och unga riskeras därmed att begränsas. Hur aktuella områden används av barn är viktigt att kartlägga i efterföljande delar av samhällsbyggnadsprocessen. Kompensatoriska åtgärder såsom gröna stråk och säkra övergångar är av vikt för att inte skapa barriärer.
- Barns tillgång till friyta för fysisk aktivitet, lek och rekreation bör väga tungt vid eventuella målkonflikter vid exploatering. Det är av stor vikt för utemiljön och därmed lärmiljön på förskola, skola och fritidshem.
- Det är viktigt att ge barn och unga utrymme i områdes- och stadsutveckling tex genom målpunkter som tilltalar dem.
- Tillgänglighet och placering av fritid- och kulturaktivitet bör ta hänsyn till barn och familjers ojämlika livsvillkor. Tex placering av fritidsbank.

5.2 Trygghet och tillgänglighet

Barn och ungas mobilitet

Barns och ungas mobilitet och självständiga rörelsemönster har effekt på den fysiska och psykiska hälsan. I miljöer där gång och cykel uppmuntras och där gång- och cykelvägnätet är kopplat till viktiga målpunkter för barn och unga, finns det bättre förutsättningar för välmående. För att skapa jämlika livsmiljöer är det viktigt att alla barn och unga både har förutsättningar att använda och vara delaktiga i sin närmiljö (Boverket).

Effekt och konsekvenser

- Att gång och cykelvägar ska främjas och utvecklas inom tätorterna till målpunkter är fördelaktigt för barn och ungas mobilitet och självständiga rörelsemönster. I översiktsplanen lyfts även att gång- och cykeltrafiken är särskilt viktigt i de miljöer där många barn och ungdomar rör sig, såsom vid skolor och fritidsanläggningar.
- Vid kommande utbyggnad och utveckling av gång- och cykelvägar är det viktigt att ta hänsyn till vilka målpunkter som är viktiga för barn och unga genom deras delaktighet och inflytande.
- Det är viktigt att ge barn och unga utrymme i områdes- och stadsutveckling tex genom målpunkter som tilltalar dom.

Trygga offentliga miljöer

Den upplevda tryggheten påverkas av vilka som använder en plats. Om platsen är barnvänliga lockar den ofta till sig barn samt trygga vuxna, vilket i sin tur känns välkomnande även för tjejer och äldre. I motsats kan vissa platser "tas över" av specifika grupper och kännas exkluderande för andra. Genom en medveten fysisk planering kan platser skapas som är välkomnande gentemot flera grupper och kanske framför allt de som tar liten eller ingen plats i det offentliga rummet.

I dialoger med elever och ungdomar i Ronneby kommun framkommer behovet av att arbeta med otrygga platser, främst i centrala Ronneby.

Effekt och konsekvenser

- En utbyggd kollektivtrafik för att utveckla tätortsnära kollektivtrafik inom och mellan befintliga stadsdelar samt utökade kommunikationer är fördelaktigt för äldre barn och ungas mobilitet och trygghet.
- Det är viktigt att ge barn och unga utrymme i stadsutvecklingen utifrån en trygghetsaspekt tex genom målpunkter som tilltalar dom (tex mötesplatser).

5.3 Miljö och hälsa

Barn är ofta känsligare än vuxna för påverkan från den omgivande miljön eftersom organ och organsystem utvecklas genom hela fosterstadiet och barndomen. Detta gör dem särskilt mottagliga för yttre faktorer såsom luftföroreningar, kemikalier och buller. Att utsättas för riskfaktorer kan öka risken för negativa hälsoeffekter, till exempel försämrade kognitiva och beteendemässiga färdigheter hos barnet. Det kan också förvärra besvär av redan befintliga sjukdomar. Det är därför angeläget att luftkvaliteten vid barns och ungas inomhus- och utomhusmiljöer är så god som möjligt.

Effekt och konsekvenser

- Verksamhetsområden förläggs utmed de stora kommunikationsstråken, vilket inte är några naturliga områden för barn att vistas avseende boendemiljö och samhällsservice såsom förskola och skola.
- Vid förtätning av bostäder bör hänsyn tas till att det finns en risk för omgivningspåverkan, tex en ökad bullernivå och utsatthet för föroreningar, som påverkar barn negativt. En förtätning av befintlig bostadsmiljö kan tex innebära en ökad trafikmängd och att grönområden som är bullerdämpande tas i anspråk.

Klimat

Barn och unga kan känna oro, ångest, rädsla, ilska eller förtvivlan inför klimatförändringen. Dessa känslor förknippas med hopplöshet och förnekelse, men också med handling och engagemang. Att känna mening med livet och ha tillit till tekniska framsteg är exempel på faktorer som förknippas med ökat hopp (internationell litteraturöversikt).

Klimatförändringen orsakar hälsorisker genom att extrema väderhändelser ökar, till exempel värmeböljor, torka och översvämningar. Små barn kan vara särskilt känsliga när det blir varmt. Vid värmeböljor är utsatta verksamheter exempelvis skolor och förskolor.

Effekt och konsekvenser

- Översiktsplanen har som inriktning att bygga så att klimatpåverkan minskas och verka för mer kollektivtrafik och gång och cykel. Detta är lokala åtgärder och anpassningar som bedöms positiva för att minska klimatavtrycket för kommande generationer.
- Klimatpåverkan och klimatanpassning belyses genomgående i översiktsplanen. Barn lyfts inte specifikt fram som en särskilt känslig grupp vid klimatförändringar. Däremot är en inriktning att minimera de negativa konsekvenserna av värmebölja i den byggda miljön genom grön- och blåstruktur och begränsad solexponering för känsliga grupper.
- Barns livsmiljöer kan påverkas av skyfall och översvämningar. En inriktning är att minimera de negativa effekterna av skyfall på den byggda miljön genom att reservera ytor för dagvattenhantering och bevara eller tillskapa mångfunktionella ytor som tillfälligt kan översvämmas.
- Särskild hänsyn bör tas till barns känslighet och utsatthet av klimatförändringar.

6. Sammanfattning av konsekvenser

- För områden med socioekonomiska utmaningar förslås komplettering av bostadstyper, service och grönområden för att främja attraktivitet och social inkludering. Inriktningen bedöms positivt för att främja jämlika livschanser för de barn och unga som har störst behov.
- Bevarandet och tillskapande av förskola och skola lyfts fram generellt som en viktig samhällsservice.
- I utpekade serviceorter tas naturområden i anspråk för bostadsbebyggelse. Viktiga livsmiljöer för lek och rekreation för barn och unga riskeras därmed att begränsas.
- Främjande och utveckling av gång- och cykelvägar inom tätorterna till målpunkter är fördelaktigt för barn och ungas mobilitet och självständiga rörelsemönster.
- En utbyggd kollektivtrafik för att utveckla tätortsnära kollektivtrafik inom och mellan befintliga stadsdelar samt utökade kommunikationer är fördelaktigt för äldre barn och ungas mobilitet och trygghet.

- Verksamhetsområden som medför omgivningspåverkans så som buller förläggs utmed de stora kommunikationsstråken, vilket inte är några naturliga områden för barn att vistas avseende boendemiljö och samhällsservice såsom förskola och skola.
- Klimatpåverkan och klimatanpassning belyses genomgående i översiktsplanen. Barn lyfts inte specifikt fram som en särskilt känslig grupp vid klimatförändringar.

7. Rekommendationer till fortsatta planeringsprocesser, vid genomförande och förvaltning

- För att främja barns jämlika uppväxtvillkor och livschanser behöver hänsyn tas till socioekonomiskt utsatta områdens karaktär och utmaningar vid framtida planering och exploatering.
- Vid eventuell sammanläggning, nedläggning eller byggnation av förskola/skola rekommenderas en fördjupad prövning av barns bästa.
- Tillgänglighet och placering av fritid- och kulturaktivitet bör ta hänsyn till barn och familjers ojämlika livsvillkor.
- Barns tillgången till friyta för fysisk aktivitet, lek och rekreation bör väga tungt vid eventuella målkonflikter vid exploatering. Det är av stor vikt för utemiljön och därmed lärmiljön på förskola, skola och fritidshem.
- Hur föreslagna natur- och grönområden för exporterande används av barn är viktigt att kartlägga i efterföljande delar av samhällsbyggnadsprocessen. Kompensatoriska åtgärder såsom gröna stråk och säkra övergångar är av vikt för att inte skapa barriärer
- Vid kommande utbyggnad och utveckling av gång- och cykelvägar är det viktigt att ta hänsyn till vilka målpunkter som är viktiga för barn och unga genom deras delaktighet och inflytande.
- Det är viktigt att ge barn och unga utrymme i stadsutvecklingen utifrån en trygghetsaspekt.

- Vid förtätning av bostäder bör hänsyn tas till att det finns en risk för omgivningspåverkan, tex en ökad bullernivå och utsatthet för föroreningar, som påverkar barn negativt.
- Särskild hänsyn bör tas till barns känslighet och utsatthet av klimatförändringar.